

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Helsingissä,

12 päivänä maaliskuuta 1981

Lausunto n:o 2

Liikennevaliokunnalle

Eduskunnan päätöksen mukaisesti liikennevaliokunta on kirjeellään 17 päivältä helmikuuta 1981 pyytänyt perustuslakivaliokunnan lausuntoa hallituksen esityksestä n:o 20 laiksi ylikuormamaksusta. Asian johdosta ovat olleet kuultavina professori Mikael Hidén ja professori Ilkka Saraviita. Käsiteltyään asiaa yksinomaan valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivaliokunta esittää kunnioittaen lausuntoon seuraavaa.

Lakiehdotuksen mukainen ylikuormamaksu olisi hallinnollisessa menettelyssä määrättävä taloudellinen seuraamus, joka pääsääntöisesti määrättäisiin ylikuorman kuljettamiseen käytetyn ajoneuvon omistajan tai pysyvän haltijan maksettavaksi. Ylikuormamaksusta huolimatta ylikuorman kuljettamisesta olisi edelleenkin tuomittava rangaistukseen, mutta ylikuorman tuottamaa taloudellista hyötyä ei julistettaisi valtiolle menetetyksi, jos ylikuormasta määrätään ylikuormamaksu. Maksun määräisi poliisipiirin päällikkö tai muu tehtävään määrätty poliisipiirin toimenhaltija. Maksumääräykseen tyytymätön voisi valittaa lääninoikeuteen ja lääninoikeuden päätöksestä Korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Tarkasteltuaan hallituksen esitykseen sisältyvää lakiehdotusta perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt huomiota lähinnä kahteen valtiosääntöoikeudelliseen näkökohtaan. Perustuslakivaliokunta on tarkastellut ylikuormamaksun oikeudellisen luonteen sekä sen seikan, että lakiehdotuksessa esitetään asetettavaksi haitallisia seuraamuksia muulle kuin seuraamuksen perusteena olevaan menettelyyn syyllistyneelle henkilölle, mahdollista vaikutusta lakiehdotuksen säätämisyjärjestykseen. Lisäksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota lakiehdotuksen oikeusturvajärjestelyihin.

Hallituksen esityksen perustelujen mukaan ylikuormamaksu olisi hallinnollisessa menette-

lyssä määrättävä taloudellinen seuraamus ylikuorman kuljettamisesta. Maksu kannettaisiin valtiolle eikä ylikuormamaksun määrääminen poistaisi ylikuorman kuljettamisen rangaistavuutta tai vaikuttaisi tuomittavaan rangaistukseen.

Ylikuormamaksu ei ole hallitusmuodon 61 §:ssä tarkoitettu maksu, koska sitä ei määrätä korvaukseksi valtion viranomaisten virkatoimista. Kysymys ei myöskään ole ns. veronluontoisesta maksusta, koska maksun keräämisellä ei pyritä rahoittamaan valtion menoja, vaan tarkoituksena on nimenomaan pyrkiä estämään ylikuormien kuljettaminen ja siitä aiheutuvat liikenneturvallisuus- ja muut haitat. Ylikuormamaksu on selvästi rangaistuksen luontoinen eli lainvastaiseen tekoon liitetty taloudellinen seuraamus. Ylikuormamaksu voidaan määrätä vain oikeusjärjestyksen lainvastaiseksi katsomasta teosta teon lainvastaisuuden vuoksi. Valtioapäiväjärjestyksen 68 §:n mukaista säätämisyjärjestystä ei siten tarvitse soveltaa ylikuormamaksusta säätämiseen.

Tarkasteltaessa mahdollisuutta määrätä ylikuormamaksun kaltainen taloudellinen seuraamus muulle kuin maksun perusteena olevaan menettelyyn syyllistyneelle on valiokunnan mielestä otettava huomioon, että tällainen säätely on rinnastettavissa niihin rikoslainsäädännössä ja muuallakin lainsäädännössä esiintyviin tapauksiin, jotka koskevat osallisuutta lainvastaiseen tekoon tai siihen liittyvien erilaisten seuraamusten kohdistumista eri osallisuustahoihin. Valiokunta katsoo, ettei hallitusmuodon kansalaisten yleisiä oikeuksia koskevista säännöksistä tai valtiosääntöoikeudellisista periaatteista muuten ole johdettavissa mitään perustetta sille, että tällainen säätely vaatisi poikkeuksellista säätämisyjärjestystä. Aikaisemman lainsäädäntökäytännön mukaisesti tällaiset järjestelyt voidaan toteuttaa tavallisella lailla. Tällaisia sään-

nöksiä ovat rikoslain 5 luvun osallisuutta koskevat säännökset samoin kuin rikoslain 2 luvun 16 §:n 1 momentin säännös ja tätä vastaavia menettämisseuraamuksia on säädetty muun muassa huumausainelain 7 §:ssä ja alkoholilain 94 §:ssä.

Koska ylikuormaa kuljettaneen ajoneuvon omistajalla tai pysyvällä haltijalla on selvä liittymäkohta maksun perusteena olevaan lainvastaaiseen menettelyyn säätämisyjärjestyksen kannalta ei ole merkitystä myöskään sillä, onko kysymyksessä oleva omistaja tai haltija itse asiassa hyötynyt kysymyksessä olevasta lainvastaaisesta menettelystä. Säätämisyjärjestyksen arvioinnissa ei valiokunnan mielestä ole merkitystä sillä seikalla, että edellä mainituissa tapauksissa on kysymyksessä rikostuomion yhteydessä määrättävä menettämisseuraamus ja nyt käsillä olevassa tapauksessa taas rangaistavaan tekoon liittyvä, mutta erillisessä menettelyssä määrättävä ja suuruudeltaan säädettyjen laskuperusteiden mukaan määrättyvä maksu.

Perustuslakivaliokunta on vielä tarkastellut eräitä oikeusturvanäkökohtia. Rikosoikeudessa vakiintuneesti sovelletun periaatteen mukaan rangaistukseen voidaan tuomita vain se, jolle on henkilökohtaisesti voitu antaa tieto rangaistusvaatimuksesta. Käsiteltävänä olevan lakiehdotuksen 12 §:n mukaan vain sellaiselle maksuvelvolliselle, joka on Suomessa ja jonka olinpaikka tiedetään, on ennen maksumääräyksen

antamista kirjallisesti varattava tilaisuus antaa selityksensä määrääjassa. Maksuvelvollinen voi kuitenkin turvautua sekä varsinaisiin että ylimääräisiin hallinto-oikeudellisiin muutoksenhakeineihin, vaikka hän saisikin tiedon ylikuormamaksusta vasta maksumääräyksen antamisen jälkeen. Moottoriajoneuvoasetuksen 19 §:n 4 momentin (1008/1976) mukaan liikenteessä käytettävistä autoista on merkittävä rekisteriin muun muassa auton omistajan nimi ja postiosoite, joten kysymys olisi lähinnä vain ulkomaalaisesta ajoneuvon omistajasta tai pysyvistä haltijasta. Valiokunta katsoo siten, ettei mahdollisuus eräissä tapauksissa antaa maksumääräys ylikuormamaksusta ilman maksuvelvollisen kuulemista vaikuta säätämisyjärjestykseen ottaen huomioon, että se ei pääsääntöisesti kohdistu Suomen kansalaisiin ja että maksuvelvollisen oikeusturvasta on hyvin huolehdittu.

Edellä esitettyyn viitaten ja todeten, etteivät hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen säännökset anna aihetta enempiin valtiosääntöoikeudellisiin huomautuksiin, perustuslakivaliokunta pyydettyään lausuntonaan kunnioittaen esittää,

että hallituksen esitykseen n:o 20 laiksi ylikuormamaksusta sisältyvä lakiehdotus voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä.

Perustuslakivaliokunnan puolesta:

Erkki Pystynen

Martti Manninen

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Pystynen, jäsenet Eenilä, Elo, Häggblom, Kemppainen, Knuuttila, Laitinen, Luttinen, Muroma, Män-

nistö, Peltari, Pokka, Söderman, Tuomaala, Väänänen ja Zyskowitz sekä varajäsen Anna-Liisa Jokinen.